

שמעתא למיקתא

גליון לח' פ' מקץ - חנוכה הישע"א / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' מי שנוהג להתפלל מעריב בשעה מאוחרת האם חייב להתפלל לפני הדלקת נר חנוכה

א. מעלת תדיר כשאין רצונו לקיים שתי המצוות עתה. ב. הקדמת נרות חנוכה לתפלת מעריב. ג. אין רצונו לקיים המצוה מחמת קפידת הלכתית. א. מעלת תדיר כשאין רצונו לקיים שתי המצוות עתה

ואח"כ מתפלל של מוסף, ברכות (כח). היו לפניו שתי תפילות אחד של מנחה ואחד של מוסף, מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף, שזו תדירה וזו אינה תדירה, וקיי"ל ד"תדיר קודם". ונחלקו בזה הראשונים, לדעת תוס' (ויהי הלכה) הדברים כפשוטם, ועל כן יש ליהרר להתפלל מוסף לפני הגעת זמן מנחה דא"כ צריכים להתפלל דלא כסדר והיינו מנחה קודם מוסף. אולם דעת ר"י (מובא בתוס' שם) שכוונת הגמ' דוקא כשיש לו לעשות צרכיו (כגון שהיה לו לילך לסעודת נישואין, ע"ש) שלא יוכל להתפלל תפלת מנחה בזמנה וצריך להתפלל שניהם מיד, אבל אם היה לו שהות להתפלל אחר תפלת מוסף תפלת מנחה בזמנה, אין לו להקדים תפלת מנחה אלא יתפלל כסדר.

ובתלמיד הרבינו יונה (סי' טס) ד"ה ויש) בשם רבו כתב דמאי דאמרין הכא היו לפניו ב' תפילות מתפלל של מנחה ומוסף מתפלל של מוסף, אין ר"ל לפניו שתי תפילות, אלא ב"מי שרוצה" להתפלל ב' תפילות מיד משהגיע זמן מנחה גדולה, וכיון שרוצה להתפלל מוסף ומנחה מיד, יש לו להקדים מנחה, אבל אם אינו רוצה עכשיו להתפלל מנחה אלא מוסף לבד וכונתו להתפלל מנחה אחר שעה או ב' שעות, יכול להתפלל של מוסף תחלה, ע"כ. ועיין **ברמב"ם** (תפלה פ"ג ה"א) דפסק היו לפניו ב' תפילות וכו' מתפלל מנחה וכו' ויש מי שמורה שאין עושין בציבור כן כדי שלא יטעו.

ולהלכה ה**טור** בסס"י רפ"ו הביא שיטות התוס' והרמב"ם ושוב כתב ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה נוהג ביוה"כ להתפלל תפלת מוסף ביחיד כדי להתפלל אותה בזמנה, עכ"ל. ועיין **בב"א** (א"ת א) שכתב שלענין הלכה ודאי צריך כל מורה להזהיר שימחרו בתפלת שחרית וכו', עכ"ל. וכ"כ **הכסף משנה** (שם) וסיים שכן נוהגים. ועיין **בשו"ע** (סי' רפ"ו סעי' ז) וז"ל היו לפניו ב' תפילות א' של מנחה וא' של מוסף כגון שאיחר מלהתפלל תפלת מוסף עד ו' שעות וכו' צריך להתפלל של מנחה תחלה וכו', וי"א דהיינו דוקא שצריך עתה להתפלל שתיהן וכו' ויש מי שהורה שאין עושין כן בציבור וכו', עכ"ל. וכ"כ **הלבוש** (שם).

ועיין **בטור** (סי' תרכ) שכתב בענין תפילת יוה"כ דטוב לקצר בפיוטים ובסליחות שחרית כדי למהר בענין שיתפללו מוסף קודם ז' שעות כי אין יאחרו עד ז' שעות שכבר הגיע זמן המנחה יצטרכו להקדימה כיון שהגיע זמנה וכו' וא"א הרא"ש כשהיה רואה שהיו מאחרין היה מתפלל מוסף יחיד וכו', עכ"ל. אולם **בב"י** שם ציין לדבריו בס"י רפ"ו שמבואר שהדבר תלוי במח', וכן **הדרי"ם** (שם א"ת א) הביא דעת הרבינו יונה ושב"כ נהגים. אמנם בשו"ע אין פסק שטוב לקצר בפיוטים כדי להתפלל תפלת מוסף, ועיין שם **במ"ב** שבדיעבד מתפלל מוסף קודם א"כ הגיע זמן של מנחה קטנה.

ולפי' נראה שקיי"ל להלכה ולכתב הראשונים, ובלתחלה צריך להחמיר. בכונה הוא פקולתת הראשונים, ובלתחלה צריך להחמיר.

אולם עיין **בשו"ע** (סי' כ"ה סעי' א) וז"ל מה שהיה זכיר בט"ק לבלשנו ויינה תפילין בביתו וילך לבוש בציצית מוכתר בתפילין לבהכניסו ויש יתעטף בטלית גדול. וכתב **המ"א** (סי' ט"ז) וז"ל וי"ל דאע"פ שבא הטלית גדול לידו קודם שהיה תפילין א"צ להתעטף בו בביתו כיון שאין דעתו ללבושו כאן ודומה לזה כתב ס"י קס"ח סס"ע א', עכ"ל. ובאר **הפמ"ג** (א"א שם) שאפי' בא תדיר אין רוצה לעשות שניהם מיד לא שייך תדיר קודם ועיין ס"י רפ"ו סעי' ד' וברכות (כ"ב) בתוספת ד"ה הלכה, וברבינו יונה (שם) דבכוונה תליא מילתא אלא שיש שיטות שם דשאני מנחה דעיקר זמנה מטי' ומחצה, עכ"ל. מבואר ד"ל כהרבינו יונה ובהא דמנחה שיש בה מח' שאני התם עיקר זמן מנחה הלקה באותו זמן. וב"י אע"פ שיי"ל דעיקר זמן תפלת מעריב הוא מיד מטעם זריזין, מ"מ הרי עיקר זמן של הדלקת נ"ה הוא עכשיו, וא"כ י"ל דשוב הדבר תלוי ברצונו. [נועד י"ל שהמחבר ח"ש להשיטות החולקות על הרבינו יונה היינו טעמא משום דחז"ק מהטעם של תדיר יש קדימה לתפילה המוקדמת כמו שכתב **העולת שבת** (סי' רפ"ב) דכללא נקטינן דכל תפלה הבא בזמנה היא קודמת לתפלה שכבר עבר זמנה שיש לה להתפלל תחילה, עכ"ל. אולם **המאמ"ר** (סי' ט"ז) דחה דבריו. ודעת **השאנ"א** (סי' כ"ב ד"ה וא"ת הא גופיה) **והישועות יעקב** (סי' תרפ"א ס"ק א ד"ה ויהי עיקר) דמעלת תדיר היא דוקא כשרצונו לקיים שתי מצוות עתה.

וכן **הביאור הלכה** (סי' תרע"ב ד"ה לא מאחרין) נקט ש"מ **שנוהג תמיד** להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר צאת הכוכבים נכון לנהוג לכתחלה להדליק קודם מעריב (לצאת נמי לדעת הסוברים דיש להדליק לפני צה"כ, עיי"ש), ואם לא הדליק מקודם והגיע זמן צאת הכוכבים יקדים להתפלל מעריב דהוא תדיר וגם יש בה מצות ק"ש שהיא דאורייתא, ע"כ. וכן מבואר **במ"ב** (סי' ק"א).

מוכח מדבריו שה"ר הגר"ל להתפילי להתפלל בזמן, יש עליו להקדים תפילה משום שהיא תדירה, ואע"פ שרוצה להדליק קודם התפלה כדי לקיים את מצות ההדלקה בזמנה, וכמבואר לקמן. אבל מי שמתפלל מאוחר יותר אין בו משום קדימת התדיר [אפי' הרגיל להתפלל בזמן ומשום איזה עסק לא רוצה הפעם להתפלל בזמן ההוא, לא יהיה משום תדיר, וכמבואר לקמן].

ב. הקדמת נרות חנוכה לתפלת מעריב
אולם שו"מ **בספר הליכות שלמה** (פ"ט"ו הגה 62) שכת' בשם **הגרש"א זצ"ל** שהנוהג להדליק אחר צאת הכוכבים אף אם דרכו להתפלל ערבית כל השנה בשעה מאוחרת, אסור לו להקדים הדלקת נר חנוכה לתפלת ערבית, ולא אמרין דלא חשיב תדיר ואינו תדיר מפני שמוטל עליו עתה, דזה אינו, דמי שכגמר למוזדו חיוב להתפלל ערבית, ומנהגו בכל ימות השנה הוא שלא כראוי [ומ"מ מנין קבוע בשיבשה וכדו' שאני, וכן נכתב ע"פ רבנו בהוראות לבני ישיבת "יקול תורה"], ע"כ.

אלא שלכאורה דבריו ממוהים שהרי בדברי רבינו יונה הני"ל שממנו נובע דין זה מוכח שאפי' היכן שיש מצוה לכתחילה לעשותה עכשיו כמו תפלת מנחה, דלדעתו זמנה לכתחילה משום ומחצה שעות כמו שכתב בדעתו **הראש יוסף** (ברכות כח. מד"ה ת"ח), מ"מ מהני כוונתו לעשותה מאוחר יותר, שלא יהא בזה משום תדיר ושאינו תדיר, וא"כ ה"ה לגבי תפלת ערבית שיש להתפלל לכתחילה מיד בצאת הכוכבים משום זריזין מקדימים למצות כמבואר **בשו"ע** (סי' ר"ה סעי' א) **במ"ב** (שם), אם הינו רוצה לקיים מצוה זו עתה אין בו משום תדיר, וכדמוכח ממהמ"ב הני"ל שכתב שדוקא מי שנוהג תמיד להתפלל מעריב בזמן עליו להקדימה מפני שהדלקת נר חנוכה. [שוב העירונו בספר **שלמי מועד** שכת' בשם **הגרש"א זצ"ל** כדברינו ודלא כמ"ש בספר הליכות שלמה הני"ל בשמו, ודו"ק].

ג. אין רצונו לקיים המצוה מחמת קפידת הלכתית

וראיתי מוקשים מדברי **הביאור הלכה** (סי' ר"ג על סעי' א ד"ה ישכים) שכתב דיש להקדים לקרות ק"ש לקנית צרכי שבת אפי' לסוברים שהיא מצוה מן התורה משום דק"ש תדירה. וצ"ע שהרי אינו רוצה לקיים מצות ק"ש עתה. אולם יש לישב דשאני הכנות שבת שהטעם שרוצים להקדים ההכנות לתפילה הוא משום שכן צוותה התורה כמבואר **במ"ב** (סי' ר"ג ס"ק א) שיש להשכים לצורך מצוה זו ולעשותה לאחר, אבל לולי ציווי הני"ל, שווה הוא לקיים מצות ק"ש עתה או ההכנות של השבת, שאמ"כ בנד"ד שבאמת רוצה לעסוק בעסקיו ואח"כ להתפלל. ולפי' מיושב אפי' הוועה בתפשי"ר לפני המעשי"ש נחשב מעביר על המצוה כמ"ש **השו"ע** (סי' כ"ה סעי' א) אע"פ דהיכן שאינו רוצה לקיים המצוה מיד אין משום מעבירין על המצוה כמ"ש **המ"ב** (שם ס"ק א). וא"כ ה"ה נמי בחנוכה אם רוצה עתה להדליק כדי לקיים המצוה בזמנה, כיון שבאמת כל פעם הוא מתפלל מעריב בשעה זו עליו להתפלל מעריב ורק אח"כ להדליק נר חנוכה. שו"מ **בתשובות והנהגות** (ח"ה סי' רט"ו) שכתב' ג"כ שאם מתפלל רק לאחר שעה או יותר ואין שניהם לפניו לא שייך אף תדיר קודם. וכ"כ **בספר פניני חנוכה** (עמ' קס"ה) בשם **הגרש"א זצ"ל**, וכ"כ **בב"ב** **מבית לוי** (ח"י), בשם **הגר"ש ואזנר שליט"א זצ"ל**. ועיין **בא"מ** (אוי"ח ח"ד סי' ט"ז).

מסקנא דנייא-

העולה לדינא, המדליק בצאת הכוכבים, לכתחלה יתפלל מעריב ומיד לאחר מכן ידליק. ומ"מ אם דרכו להתפלל מעריב בשעה מאוחרת, א"צ להקדים להתפלל לפני ההדלקה.

עבודת ימי חנוכה (ב)

עבודת ההודאה - גם על כל טובות ה' עמנו

כתב השפת אמת בשם החידושי הר"ם: "ואא"ז מ"ר זצלה"ה אמר, קבעום ימים טובים בהלל והודאה, שתקנו שע"י הלל והודאה יעורר האדם הארת הימים שיהיו נפתחים ומאירים לו, וכן פירש, זכר עשה לנפלאותיו, להיות נזכר הארת הניסים והנפלאות בכל שנה בימים ההם עכ"ל." (שפ"א חנוכה, תרל"א).

והנה ודאי שמעבודת ההודאה על ניסי חנוכה אפשר להמשיך ולהודות על שאר ענינים וטובות שעושה הש"ת עמנו בכל עת ובכל שעה, וכבר ידועים דברי הרמב"ן ס"פ בא, שמן הניסים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים, ועד כדי כך ש"אין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דבריו וכל מה שקל שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם".

וענין זה האריך בו הגר"ח ברי"ם זצ"ל (מרבח חיים, פ"ט) וזה לשונו: "ובחיבות ימים אלו גורמת בזמן גמא, להכיר ולהודות על שאר כל הניסים שהתרחשו לעם ישראל לתפוצותיו בכל עינים ועיזן, והרמב"ם בסוף הל' חנוכה רומז כל כך בדברי קדשו "וצריך אדם להזהר בה (ב"ח) כדי להודיע הנה, ולהוסיף בשבח הק"ף והודיה לו על הניסים שעשה לנו" ומבואר בדבריו שמתרת ימים אלו הוא לראות ולהתבונן בנסי הש"ת ולהרגיש ע"י שמירת השבח וההודיה.

המתבונן בחיבת הלבבות בתחילת שער חשבון הנפש יראה עד כמה אין לאדם שום השגה ברוממות ה' וחסדו עמו על כל צעד ושעל, ועד כדי כך נפלאים חסדיו לבריותיו שאפילו לו יצויר שכל הנבראים כולם יתאחדו לגוף אחד, על כל תכונות נפשם הטובות שהטביע בהם הבורא, לא יוכלו להודות ולשבח כראוי להש"ת אפילו על נשימה אחת שחוננו, וכא"כ שכל אחד ואחד מברואי העולם אין בכחו להכיל ולהשכיל עד כמה מופלא עליו השגות הבורא, ועל כוחותיו ותכונותיו ותנועותיו וכדו' שחנן ה' את יציר כפיו...

ובימי החנוכה האלו בהם אנו מודים להש"ת על רוב רחמי וחסדיו עמנו מאז ומתמיד ועד עתה, שחמנו עליו להעמיק במחשבתנו ולהתבונן בניסים הטבעיים הקורים אותנו בתמידות באספקלריית מאורי ישראל ומצוקי ארץ, שברוב קדושתם ידעו להבחין ולהתבונן איך שכל הטבע הוא כולו ניסי, מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק שהכל תלוי באמירת עליו".

ועבודה זו דה ההודאה להש"ת - עבודה גדולה היא, ועל ידה להגיע לאהבת ה', ולרגיש הכרת הטוב (ומלבד מה שלפי רבנו יונה שהערי תשובה ג), [ז] מקיים בזה מצות עשה של "זכרת את כל הדין" (וכו'), ומבואר בספר החינוך דבכח הדיבורים מעורר את לבו ומחשבותיו, כמו שכתב (מצוה תרו, הבאת ביכורים) **"לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומצריך בלבבו האמת בכח דבריו פיו** על כן בהיטיב אליו השם ברוך הוא ודברכו אותו ואת אדמתו לעשות פירות וזכה להביאם לבית אלוקינו, **ראוי לו לעורר לבו בדברי פיו, ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאלת אדון העולם, ויספר חסדיו יתברך עליו ועל כל עם ישראל דרך כלל"**.

ויש בזה עצה טובה לכל החפץ להמשיך נקודה מעשית מימי החנוכה, נקודה שתשאר לכל שאר ימות השנה, והיא שמלבד ההלל ההודאה המיוחדים לימים אלו על הנס הגדול, להתרגל להודות להש"ת על כל טובותיו עמנו (**וכמובן** כל מעלות אלו יזכה בזה להתעוררות בעבודת ה', וכמו שכתב המסילת ישרים (פרק ח) "ובהסתכלו על טובות אלה שהוא מקבל ממנו, ודאי שיתעורר להודות לעבודתו... **לא שכן אם יתבונן היות כל טובו תלוי בידי הבורא, ומה שמצטדק לו ומה שמכרח אליו, ממנו יתברך הוא, ולא מאחר, אשר על כן ודאי שלא יתעצל מעבודתו עבודתו יתברך ולא יחסר לו מה שהוא מוכרח אליו"**.

(והאריך בזה מאד בספר יסוד ושורש העבודה (קונטרס הצואה) ושם כתב שיוה להש"ת **בפה מלא דוקא**. והובאו הדברים בהרחבה בקונטרס "עבודת ימי חנוכה" פרק ז).

ואשרי המתרגל בעבודה זו, ויראה ברכה וסייעתא דשמיא, וכמ"ש בחיבות הלבבות (עבודת האלקים סופ"ג ועוד) שכפי מה שיוה להש"ת כן יזכה להתמיד את הטובה ולהוסיף לו עליה.

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים" **הערות בטל' 6711693 - 02**

לפה. [א"ה ועי' דיניי והנהגות חזו"א (פ"ט ס"ו) שייא משמו של החזו"א שנתר
שלנו שדלקים היטב אי"צ להדליקם ולכבותם קודם ההדלקה שהרי נדלקים היטב
ויותר נאים כשאנים מחורכים, ע"כ].

יש להדליק את הנר שאיתו מדליק את נרות החנוכה [וכן בנר שבת], לפני
שמברך את הברכות כדי למעט בהפסק בין הברכה להדלקה מ"מ לכאורה.
אם זה מפריע לו לכוון דעות כראוי בברכה, ידליק בסוף הדלקה את כל הברכות].

שאלה: המהבהב את נרות החנוכה אחר פלג המנחה (או במצוי"ש שכבר
הגיע זמן ההדלקה), האי"צ כוונה להדיא שאינו מכוון לצאת ידי"ח הדלקת
נ"ח. תשובה: לפי השו"ע (סי' ס"ו) לא צריך [והיינו שהשו"ע פוסק שמצוות
צרכות כוונה, אולם עיין במשני"ב שם שמביא אחרונים שסוברים שבמצוה
דרבנא אי"צ כוונה, ולפי"ז צ"ע]. [אולי באופן שיוצא רק בדיעבד כגון בפלגה"מ כן
צריך כוונה להדיא, וכן אם מהבהב בבית ולא במקום הדלקתו].

כבה נר באמצע הדלקת שאר הנרות שאילתי חכ"א שליט"א מה הדין
כשהתחיל להדליק את החנוכה ובאמצע ההדלקה כבה הנר הראשון, האם
יחזור מיד להדליק את הראשון, או שימשיך להדליק את שאר הנרות ורק
אח"כ ידליק את הנר שכבה.

וענה לי שאם נכבה כי לא הדליק כראוי לכאורה נראה שיעביר על המצות
ויחזור להדליק את הנר הראשון כיון שעדיין לא קיים את עיקר המצוה,
ולא אמרינן שהנר השני שהדליק נהפך לנר הראשון שהרי נר הנוסף
[להשו"ע] ונר העיקר [להגרי"א] נקבעים לפי מקום הנחתם ביום הראשון
(ועכ"פ יום לפני), ואם הדליק כראוי והנר נכבה מצמצמו נראה שימשיך
להדליק קודם את שאר הנרות שהרי מעיקר הדין "כבתה אין זקוק לה"
שהרי הדלקה עושה מצוה. ורק שראוי להחמיר ולחזור ולהדליקה בכל
ענין [כמש"ב המ"ב (תרע"ד סק"ז)].

כבו נרות ההידור האם יחזור וידליקם יל"ע היכי שכבו לו רק נרות
ההידור אם גם בהא ראוי להחמיר ולחזור ולהדליק, ונראה דה"ה. שהרי
מה שחוזרים ומדליקים אף שנפסק ש"כבתה אין זקוק לה", כתב
המהרש"ל (סי' פ"ה) וז"ל הא דכבתה אין זקוק לה היינו לחיוב אבל הרוצה
לזכות במצוה שלימה, יחזור וידליק דלא גרע "מן המהדרין", עכ"ל.
וכנראה אין כוונתו למהדרין שמדליקין כל אחד חנוכה לעצמו שהרי שם
מכוונים לא לצאת בהדלקה של בעה"ב, אלא למהדרין שמוסיפין נר בכל
לילה. [ואין לחלק דליש הידור אלא כשמדליקין את הנרות הנוספים יחד
עם הנר העיקרי בהמשך אחד, שהרי כתב הבי"י בשם א"ח, מי שבירך
עם הדליק נר אחת בלילה שניה ידליק אח"כ עוד נר אחת (הובא במשני"ב
תרע"ב סק"ו)]. ועי'. [נ"י ברעק"א ח"ב ס"יג ותמיהתו על הרמ"א, ולכאוי מבואר
שהרמ"א הבין אחרת את ענין הדלקת המהדרין].

שכה לומר על הנסים בתפלה מי ששכח לומר על הנסים בתפלה כתב
המשני"ב (תרפ"ב סק"ז) בשם הא"י ד"אמר אחר גמר התפלה קודם יהיו
לרצון, הרחמן יעשה לנו נסים כו'. וראיתי בקונט' "גם אני אודך"
שהגרי"ק שליט"א אמר שצריך להשלים לפני יהיו לרצון הראשון, וכן
שמעתי ג"כ מחכ"א בשמו. ועי' ג"כ ב"חוט שני" **להגרי"ק שליט"א** שמי
שאומר שני יהיו לרצון ישלים לפני הראשון, [ויל"ע היכי ששומע שהתחילו
קדושה, אם יאמר יהיו לרצון ואח"כ יענה, או שיענה בלא אמירת יהיו לרצון]. אבל
בחוב' "גלאט" הובא בשם **הגרי"ש שליט"א** שהכוונה ליהיו לרצון שלפני
עושה שלום: (ועי' באשרי האי"ש).

אם אומרים על הנסים או ועל הנסים בוא"ו במשני"ב סי' תרפ"ב
סק"א כתב בשם הספרים שבנוסח על הנסים יאמר ועל הנסים בוא"ו הן
בתפילה והן בברהמ"ז עכ"ל. ועי' סידור אוצר התפילות וסידור וילנא
שהביאו מקורות לומר "על הנסים", ו**בסידור יעב"ץ** כתב דבתפילה יאמר
בלא וא"ו ובברהמ"ז יאמר ועל הנסים בוא"ו, ע"ש טעמו. [יאגרת
הפורים" פ"ג הע' ד'].
השומע ברכת נ"ח מחבירו באמצע ההדלקה אם צריך לענות אמן יל"ע

בדין השומע ברכת הדלקת נ"ח של חבירו לפני שהספיק להדליק את כל הנרות אם
יענה אמן. והנה לדעת המשני"ב שאומרים "הנרות הללו" מיד לאחר הדלקת הנר
הראשון לכאוי צריך לענות, אבל לשיטות שחיישין להפסק, צ"ע. [וגם לדעת
המשני"ב צ"ע דאולי שאני "הנרות הללו" שיש תקנה לאמרו בעת ההדלקה]. ועד
מראי מקומות בענין הפסק אחרי הדלקת הנר הראשון ראיתי מצינים לראש יוסף (לבעל הפרמ"א) עמ"ס
שבת דף כג. ולשו"ת כתב סופר סי' קלה. ועי'.

סופגניות אם אוכל את הסופגניות בתוך הסעודה לשובע יצא מידי כל ספק. [ואי"צ
לאוכלם דווקא בתחילת הסעודה כדי שזה יחשב לשובע, אלא כל שמרגיש שזה לשובע ולא
לקינוח בעלמא, מיקרי לשובע. ואפילו אם משער בדעתו שאילו לא היה לו סופגניה, לא היה
אוכל יותר לחם, עדיין אי"ז מוכרח שזה לקינוח].
ואם אוכלם לקינוח בעלמא יכוון לפוטריס בהמוציא [דאף על הצד שברכתו ודאי מוונות, הרי
הביאור הלכה (סי' קס"ח ס"יג סוד"ה ויר"ש) מביא שבספר הלכה ברורה כתב שבברכת
המוציא יכול לכוון לפטור אף דבר שבא לקינוח, ע"כ. ומכיון שזה ספק יכול לסמוך על שיטה

זו.
לגבי אכילה מחוץ לסעודה עיי' בסי' קס"ח ס"יג שיר"ש לא יאכלם אלא בתוך הסעודה כי יש
מח' אם אוכלין בתר תחילת העיסה שהיא עבה, או בתר שעת אפיה, ע"ש. אבל נשים וקטנים
יכולים לאכול ולברך מוונות. [אמנם יש סופגניות שעשויים מעיקרא עם הרבה חומרים אחרים ואז
ברכות מוונות לכריז].
והנה שמעתי מחכ"א שליט"א **שהגרי"ק שליט"א** אמר לו שאף יר"ש יכול לכתחילה לאוכלם
מחוץ לסעודה ולברך עליהם מוונות שהרי כתב בביאור הלכה (ד"ה וכו') שלדינא הסכימו
כמה אחרונים דע"י טיגון שמתנגה לבסוף בשמן נעשה פת הבאה בכיסנין כמו אם היה נילוש
בשמן, [אבל יש להעיר שזה תלוי במציאות. כי יש סופגניות שאף אחריו שטוגנו בשמן עדיין
אין טעם השמן ניכר כ"כ בכל הסופגניה. ולענין קביעות סעודה, עיי' במשני"ב שם.

[כתב ע"י הרב ח. נ. שליט"א]

לע"נ
מרת מאיה נטלין בת אסתר ע"ה

הערות והנצחות בטל' 02 571-3932

לימוד לפני זמן ההדלקה עיי' במשני"ב תער"ב סק"י. שאפילו ללמוד
אסור משהגיע זמנה ואפילו התחיל פוסק. ובשעה"צ שם כתב, דבאמת יש
להחמיר בעוד חצי שעה קודם השקיעה למי שנוהג להדליק בשקיעה. אלא
שלענין לימוד נראה דאין להחמיר דיש לסמוך אשארי פוסקים הסוברין
דזמנה של הדלקה הוא עם סוף שקיעה עכ"ד.

והנה דעת הגרי"א שזמן ההדלקה הוא בשקיעה"ח, ויל"ע במי שנוהג בכל
עניינו כמנהגי הגרי"א, אפי' נגד פוסקים. האם עליו להחמיר ולא
ללמוד חצי שעה קודם השקיעה. [א"ה, והיינו היכי שלא התחיל ללמוד לפני זה,
דאלי"כ ודאי שמוטר לו להמשיך ללמוד כיון שהתחיל בהיתר. ופשוט]. ואמר לי חכ"א
שליט"א דמכיון שגם בדעת הגרי"א יש סתירות ולא ברור מתי הדליק,
די"ח הגרי"א הדליק קודם שקיעה שניה (עי' חיי"א וכן הלשון במשני"ב. שהגרי"א
הדליק "קודם מעריב"). על כן גם הוא יכול להתחיל ללמוד לפני השקיעה.

ומצאתי בחוט שני [מהגרי"נ **קרליץ שליט"א**] ח"ד עמי שני"ח, בזה"ל,
שאלה: במשני"ב כתב, אפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה. ויש לעיין
להנהיגים [נפ"י החזו"א]. להדליק כעשרים דקות אחר שקיעת החמה,
מאיזה זמן חשיב הגיע זמנה. תשובה: מהשקיעה חשיב זמנה ואסור
ללמוד. [א"ה, וכנראה הטעם משום שגם לדעת החזו"א שפיר יצא ידי"ח אם
מדליק בשקיעה, אלא שרצה להדר ולחשוש לשיטות שמדליקים בצה"כ, ועשרים
דקות זה כבר מספיק סמוך לצאה"כ שהרי אפשר להקדים ולהדליק קצת לפני,
כמ"ש בביאו"ה"ל, ובה יצא ידי"ח שני השיטות].

וחכ"א שליט"א אמר לי שנראה לו דמה שפסק הגרי"ק שליט"א, הוא רק
לגבי זה שאסור להתחיל ללמוד, אבל לגבי הדין שאם התחיל פוסק, אי"צ
להפסיק אלא מהזמן שנוהג להדליק, ועי'.

ועי"ש בחוט שני, שמ"מ מותר ללמוד הלכות חנוכה משהגיע זמנה דכיון
שלומד הלכות חנוכה יזכור שצריך להדליק, וכמו שמצינו לגבי שמא יטה
בשבת שמותר ללמוד פרק במה מדליקין לאור הנר דכשולמד ענינים אלו
אין חשש שמא יטה.

ודע דמש"כ במשני"ב שאפילו התחיל פוסק, הוא אפי' היכי שהתחיל
ללמוד בהיתר לפני שהגיע זמנה. (שהרי מקור הפסק הוא מהב"ח, והב"ח
מדמה זאת לאיסור לימוד לפני בדיקת חמץ. ושם הרי מבואר להדיא
[לדעת הרמ"א] אף אם התחיל בהיתר פוסק).

ויתכן שאפי' שומר לא מהני שחר לגבי לימוד לפני זמן בדיקת חמץ לא
מוזכר שמהני שומר. [ועיי' בשבות יצחק (שהיה והטמנה פכ"ג ס"ג) שבאר מאי
שנא ק"ש דמהני שומר אף משהגיע זמנה [לדעת המשני"ב], מבדיקת חמץ, דק"ש
זמנה עד חצות, משא"כ בדיקת חמץ שעיקר זמן הבדיקה הוא בתחילת הלילה, (ויש
עוד הסברים), וא"כ לפי"ז גם בחנוכה י"ל דלא מהני וצ"ע. [וצ"ב מדוע התיר
הגרי"ק ללמוד הלכות חנוכה משהגיע זמנה. וחכ"א שליט"א ביאר די"ל דכוונתו
להתחיל ללמוד הלכות חנוכה אחר שקיעת"ח, עד זמן ההדלקה לפי"ד החזו"א].

זמן ההדלקה בע"ש הנה כידוע **בלוח א"י** [להגרימ"ט] כתוב להדליק
עשרים וחמש דקוי קודם השקיעה, אבל המעיין שם יראה שגם לדעתו
אפשר להדליק לפני"כ ולא כתב כן אלא למי שיש לו כמות שמן מצומצמת
[ומסתמא כך הי' בירושלים בימים ההם]. ומ"מ יש לציין שראיתי בספר "שלמי
מועד" ששהגרי"א צ"ל הורה להדליק עשרים וחמש דקות קודם השקיעה
וכן נהג הוא בעצמו.

ובמוע"ז ח"ב סי' קנ"ב הביא שמעו **מזקני ירושלים** שהעידו שגם בשבת
חנוכה נהגו להדליק נרות שבת כרגיל ארבעים דקות קודם השקיעה ולפני"כ
להדליק נ"ח. ועיי' **באג"מ** [או"ח ח"ד סי' ס"ב] שא"צ לשנות מהמנהג,
ואפשר להדליק בכל זמן פלג המנחה כי בהכרח שבעי"ש כן תיקנו חז"ל.
ומ"מ ידליק את נרות החנוכה סמוך להדלקת נר שבת ע"ש! [א"ה ולפמ"ש
שחוששים שצאה"כ הוא ארבעים דקות אחרי השקיעה, אין להדליק ארבעים דקות
לפני השקיעה כי זה לפני פלג המנחה לדעה זו]. שוב שמעתי **שמרן הגרי"ז**
זללה נהג להדליק נ"ח בירושלים בזמן הדלקת נרות שבת והיינו
ארבעים דקות קודם השקיעה.

השו"ע (בסי' תרע"ט) פוסק שמדליקין את חנוכה תחילה ואח"כ נר שבת.
וביאר במשני"ב שזה "כדי לצאת דעת הי"א דס"ל דאי ידליק של שבת
תחילה קבליה לשבת ואיתסר עליה מלאכה. אבל רוב הפוסקים חולקים על
זה כ"י ועל כן אם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו יכול להדליק
אח"כ כו"י עכ"ד. והנה לכאוי י"ל דכל זה הוא רק למי שמדליק את נרות
השבת, אבל כל שאר בני הבית לכאוי עדיף שידליקו כמה שיותר סמוך
לשקיעה. אבל חכ"א שליט"א הוכיח לא כך. שהרי הבעל מדליק נ"ח
והאשה נרות שבת ואעפ"כ כתב השו"ע שיש להדליק נר חנוכה לפני נר
שבת, ויל"ע בזה.

עוד יש להעיר שלכאוי אלו המתארחים בשבת ומדליקים ומברכים על נרות
שבת במקום השינה, אם מדליקים בחלון שבחדר השינה [ואין להם וילון
שיכסה את הנרות], לא יכולים להדליק נר שבת במקום השינה, כיון שכבר
אין חשש "שמא יכשלו". וא"כ לכאוי עדיף להדליק נר שבת קודם ולהתנות
שלא מקבלים שבת בהדלקה (כדעת רוב הפוסקים דלא תליא קבלת שבת
בהדלקת הנר) ורק אח"כ להדליק את נרות החנוכה. וחכ"א שליט"א צידד
דרך לימוד שאין בזה חשש ולע"ד צ"ע טובא [ואכמ"ל]. ומ"מ באופן שנר
שבת דולק עדין מאוחר ונ"ח לא, בודאי יכול לברך. [א"ה יש שמועה בשם הגרישי"א
שליט"א בנושא זה וצריך לברר]

אין מעבירין על המצוות כתב במשני"ב (תרע"ו ס"יא) שירחיק את עצמו
לצד שמאל בעת ההדלקה כדי שיפגע בנר השמאלי תחילה ולא יצטרך
להעביר על המצוות. ע"כ. והנה יש בחיל חנוכה שהדלת נפתחת רק עד
חציה, [וכן יש עוד אופנים כגון שמדליק בחלון כשיש כבר אחד שמניח חנוכה
בקצה החלון, ולכן אין גישה לחנוכה אלא מצטיה כי חציה השני חסום ע"י החלון].
וצ"ע מה יעשה. ומ"מ בכל גווי צריך להדליק קודם את הנר הנוסף [או
העיקרי לדעת הגרי"א]. אף שיצטרך משום כך להעביר על המצוות. (כך נראה
למשלן המשני"ב "שלא יצטרך להעביר על המצוות").

הבהוב הנרות עיין בסי' רס"ד ס"ט שכתב הרמ"א לגבי הדלקת נר שבת
שנהגו להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתייה מחורכת ויאחז בה האור